

LEDARE

Ledare: Polis som inget lärt

PUBLICERAD 2008-06-10

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

[Skaffa nyhetsbrev](#)

Det var länge en sanning att stigande brottslighet är en ofrånkomlig del av det moderna samhället. Men så skrev den framstående sociologen James Q Wilson tillsammans med kriminologen George L Kelly en essä i tidskriften The Atlantic Monthly. Den lanserade teorin om "Broken windows".

I modernt storstadsliv är människor på sin vakt. Ser de ett sönderslaget fönster i ett område och det inte är lagat två dagar senare, då drar de slutsatsen att detta är ett kvarter utan ordning och social kontroll. Vettigt folk drar sig tillbaka, brottslingar och drogmissbrukare går in. Så uppstår en spiral av nedgång. Bryter man denna spiral, så kommer omvänt hederligt folk ut igen, butiksinnehavare finner det meningsfullt att rapportera vad de ser. Konstruktiva förebyggande idéer kommer upp. Samarbeten för det goda medborgarskapet etableras. Staden återerövrar, kvarter för kvarter.

Detta var 1982, för nu 26 år sedan. Teorin fick stor internationell uppmärksamhet när William Bratton blev chef för tunnelbanepolisen i New York och med smarta polisinsatser minskade antalet tunnelbanebrott med 85 procent på några få år. New York-borna vågade åka tunnelbana igen. 1994 upphöjdes Bratton till polischef i New York. Under hans fyra första år halverades antalet mord i New York, likaså antalet rån och överfall. 1996 publicerade George L Kelly och James Q Wilson boken "Fixing broken windows" som konkret beskrev grunderna för det nya polistänkandet.

Ta vardagsbrott på allvar. Det ökar förtroendet och gör allmänheten mer benägen att samarbeta med polisen. Via små brott nystas ofta större brott och brottsnätverk upp. Sluta mäta antalet polisingripanden. Mät i stället hur antalet brott utvecklas. Utse bra lokala polischefer och ge dem bred makt att handla. Kräv att de en gång i månaden försvarar sin statistik vid möten med ledningen för hela New York-polisen. Belöna polischefer och polisorganisationer som når framgång. Avskeda polischefer som inte håller måttet. Samarbeta med åklagarväsendet och domstolarna. De behöver se allvaret i det vidare mönstret av vardagsbrott, inte endast futtigheten i de enskilda brotten. De kan också ge råd om strategier som håller i domstolarna.

Detta var några centrala element. Medan brottsligheten åter vänt uppåt i många amerikanska städer, har den fortsatt neråt i New York. William Bratton är sedan något år polischef i Los Angeles. Los Angeles utvecklas nu till USA:s näst säkraste större stad, efter New York.

Jag skrev en serie DN-artiklar om New York-modellen 1997. Peter Stein skrev en rapport om den för Svensk Handel. Olle Wästberg upplyste om den, från sin placering som svensk generalkonsul i New York. Dåvarande justitieminister Laila Freivalds tog den till sig, som viktig grund för ”närapolisreformen”. Polisledningen engagerade sig starkt för den.

Med en suck tvingas jag konstatera att allt tycks ha varit fåfängligt. De senaste dagarnas DN-artiklar om hur poliser reagerar mot att behöva ”räkna pinnar” för att ge statistik till Rikspolisstyrelsen, hur man vill arbeta ”kvalitativt” i stället för ”kvantitativt”, hur man vill tona ner ”enklare ärenden” till förmån för ”yrkes-kriminaliteten” (DN Debatt 7/6 med uppföljande artikel på nyhetsplats) och hur länspolismästaren Carin Götblad tvär sina händer – allt är som om 15 års erfarenheter, distinktioner och diskussion aldrig har funnits. Den oefterlikneliga länspolismästaren i Stockholm säger till DN att polisfackets kritik ”liknar den som vi själva fört fram”. Är hon återigen maktlös och ansvarslös själv?

Polisförbundets ordförande nämner New York-modellen, i positiv ton. Ett viktigt element i den är att polisen också bryr sig om vardagsbrotten. Polisen får aldrig allmänhetens förtroende om den struntar i inbrott och inte svarar på larm. Detta står inte i motsättning till starkare insatser mot den organiserade brottsligheten. ”Kvalitet” står heller inte i motsättning till ”kvantitativa mått”. Det gäller att ha rätt mått. Antalet brott är rätt mått, antalet polisingripanden fel mått. För att minska antalet brott krävs smarta strategier – med andra ord ”kvalitativt tänkande”.

Varför havererade närapolisreformen i Sverige? Den borde ha kombinerats med betydligt fler poliser, inte med ett skede av besparingar. Närapoliser fick inte sköta sin uppgift, utan drogs ofta in för att bevaka stora sportevenemang, etcetera. Öppettiderna på närapolisstationer var ofta omvända mot behoven, med ”stängt” fredagskvällar och helger.

Men det fanns, tror jag, också djupare orsaker. Tanken att flytta polischefer som inte sköter sig, att ha förhör en gång i månaden om hur ansvaret har hanterats, att upprätta områdesstatistik som tydligt visar på framgångar och bakslag – allt detta stred mot en svensk mentalitet av ”konsensus”, ”trivsamt”, ”sitta still i båten”, löst sammanträdesprat utan tydligt ansvarsutkrävande. Det kan också kallas feighet.

TEXT

Hans Bergström